
Sinodalnost preduvjet uspjeha nove evangelizacije

Brojni katolici diljem svijeta napuštaju Crkvu ili se jednostavno udaljavaju od kršćanske prakse. Razmjeri i dramatičnost tog fenomena takvi su da se može govoriti o "šutljivoj apostaziji" mnogih katolika. Tako glasi zaključak autora radnog dokumenta (*Instrumentum laboris*) predstojećeg zasjedanja XIII. biskupske sinode u Vatikanu. Oni svoj zaključak temelje na mišljenjima koja su kao reakciju na prethodno poslana *Lineamenta* dostavile različite crkvene sredine i razine iz cijeloga katoličkog svijeta. Temeljni razlog tog otužnog stanja leži, prema mišljenju mnogih, u činjenici da Crkva nije primjereno i uvjerljivo odgovorila na temeljne izazove suvremenog svijeta. U radnom se dokumentu inače o tim izazovima govori kao o "scenarijima nove evangelizacije". Spominju se tako duboke promjene kulturnog scenarija, društveno-migracijskog, ekonomskog, političkog, znanstveno-tehnološkog, komunikacijskog i religioznog scenarija, s njegovim dvoznačnim povratkom zanimanja za religiozno. Potom se nabrajaju neki od nesumnjivih razloga neprimjerenosti crkvenog odgovora na rečene izazove.

U prvom redu riječ je o nedostacima same crkvene zajednice, a time i o njezinoj odgovornosti za nezavidnu situaciju kršćanske vjere u svijetu. Ono, međutim, što analiza crkvene odgovornosti u *Instrumentum laboris* nadugo posvješćuje, jest činjenica da i same crkvene strukture, s aktualnim načinom funkcioniranja, mnoge ne uspijevaju zadržati, a još ih manje uspijevaju vratiti natrag u Crkvu. Pritom se govori o "pretjeranoj birokratizaciji crkvenih struktura, koje bivaju doživljene kao daleke od običnog čovjeka i njegovih egzistencijalnih problema". Time i one uzrokuju "smanjeni dinamizam crkvenih zajednica i gubitak izvornog oduševljenja" (br. 64). To samokritičko zapažanje, međutim, u nastavku dokumenta nije produbljeno. Ne ulazi se поближе u samo značenje tvrdnje da

je funkcioniranje crkvenih struktura daleko od vjernika, niti se analizira sam fenomen birokratizacije tih struktura.

Što učiniti da se umjesto birokratskih struktura s njihovim birokratskim mentalitetom i birokratskom metodologijom uspostave u Crkvi na svim razinama one strukture (jer ipak bez struktura ne ide!) koje će postati instrumentom funkcioniranja Crkve kao prostora susreta, dijaloga, predanog i trajnog traganja za načinima što primjerenijeg pretakanja Riječi Evanđelja u životnu praksu vjernika. Znamo da je birokratski odnos asimetričan, jednosmjernan, da ide odozgo prema dolje, da ne stvara zajedništvo, ne uvažava ozbiljno sugovornika, njegove realne potrebe, njegove nedoumice, pitanja, kritike i sugestije. Primijenjeno na crkveni slučaj, može se reći da birokratizacija crkvenih struktura u znatnoj mjeri ovisi o jednom uskogrudno neempatijskom i nedijaloškom shvaćanju i prakticiranju hijerarhijskog ustroja Crkve. Ta raširena crkvena slabost nije međutim od danas. Dosta je, primjerice, prisjetiti se, ilustracije radi, vrlo suženog poimanja službe upravljanja u Crkvi na koje nailazimo kod Pija X. On početkom XX. stoljeća tvrdi da “samo zbor pastira ima pravo i autoritet voditi i upravljati”, dok “*masa* pak nema nikakvo drugo pravo doli dopustiti da se njome upravlja i da se ponaša poput jednog poslušnog stada koje slijedi svoje pastire” (*Vehementer nos*, u: ASS 29 (1906) 3-16; 8s).

Očito je da je takvo poimanje crkvenog života moralo, posebno zadnjih desetljeća, neizostavno proizvoditi duboko nezadovoljstvo pa i odlazak brojnih vjernika, čija je svijest o vlastitom ljudskom, vjerničkom i intelektualnom dostojanstvu i kompetenciji u međuvremenu znatno porasla i jednostavno se više nije mogla poistovjetiti s tim naslijeđem baroknog paternalizma. Drugi vatikanski sabor svojedobno je uočio problem i posvijestio nove mogućnosti shvaćanja i načina funkcioniranja crkvenih struktura, a time i crkvenog života. Dalekosežne reformno-inovativne saborske natuknice kao primjerice “narod Božji”, “autonomija zemaljskih dobara a time i znanosti”, “znakovi vremena”, Crkva koja “uči i prima” od svijeta (GS 44), “krsno svećeništvo”, “sudjelovanje laika u spasenjskom poslanju Crkve”, “sudjelovanje laika u Kristu glavi”, “suodgovornost laika” (AA 2; 3) nalaze svoju naravnu sintezu u pojmu “sinodalnosti”. Promicanje obnove i jačanja sinodalne prakse u Crkvi, i to na svim razinama, jedna je od temeljnih dimenzija saborskog reformno-inovativnog programa. Naime, već je na Saboru zamijećeno da temeljne službe (*munera*) naučavanja, posvećivanja i upravljanja, ali i sva druga povjerena zaduženja i karizmatičke angažmane u zajednici jednostavno više nije moguće

obavljati asimetrično, monološki, kako je to stoljećima bio slučaj u najvećem dijelu Crkve. To uvjerenje koje, premda u saborskim dokumentima nije bilo domišljeno do svih mogućih razina i oblika primjene u praksi Crkve, tvori zacijelo jednu od mjerodavnih odrednica danas po nekima osporavanog "duha Sabora".

Desetljeća nakon Sabora ovom su saborskom proročkom uvidu, međutim, podarila još veću težinu. Svijet je postao do te mjere složen, nepregledan, pluralan na svim razinama da od nositelja svih službi u Crkvi, a posebno onih vođenja i upravljanja zahtijeva vještine, znanja, kompetencije, koje ne jamče ni uobičajena formacija, ni ređenje, a ni jurisdikcija. Nema više prostora za netransparentno soliranje kod donošenja odluka. Sve vrvi od pomaka u percepciji i interpretaciji vrijednosti, od novih kulturnih parametara, neuobičajenih senzibiliteta. Sve je umreženo i lako je izazvati nekontroliranu lavinu. Veoma je lako pogriješiti. Usto, u ovom svijetu brzih promjena i dosad nevidene velike protočnosti javnog mnijenja pa i onog eklezijalnog, neprimjerene ili pogrešne odluke nositelja službi u Crkvi vrlo brzo bivaju kao takve kritički prepoznate, prosuđene i osuđene od strane zajednice. Množenje pak takvih neuspjelih solo-poteza ne može danas u svijetu školovanih, sebe svjesnih i u društvu već ionako raznovrsno angažiranih članova crkvene zajednice biti neutralizirano pozivanjem na crkveno pravo, nekritičku poslušnost ili *sensus ecclesiae* kao pokriće za neuvažavanje sinodalnosti. Takav način vršenja službi zajednica doživljava kao protivno suvremenom pojmu zdrave logike, a time i kao odsuće vjernosti Duhu. Jer, uostalom, Duh u Crkvi djeluje preko nositelja raznih službi, ali i preko profesionalnih kompetencija i kairološkog osjećaja članova zajednice za ono što Bog traži od nas sada, ovdje, u zaista novoj kulturi koja se rađa posred tisuću nedoumica i novih spoznaja. Iz svega toga većini u Crkvi pomalo se nameće uvjerenje da se tek iz sinodalnog susreta, iz bezbroj sinodalnih susreta mogu rađati takvo naviještanje i pastoral, takve financijske i personalne odluke koje će biti primjerene znakovima vremena, a time i stvarnim potrebama ljudi.

Vršenje vlasti na način baroknog paternalizma ne komunicira više nipošto sa senzibilitetom ljudi/vjernika danas te nužno rađa razočaranjem, pasivizacijom većine naroda Božjega, a sve češće i izlaskom iz Crkve. Sinodalnost je drugo ime za priznanje vlastite nedostatnosti u razumijevanju kompleksnosti nove kulture u nastajanju i problema koje ona unosi u živote vjernika. Sinodalnost je nužan korektiv, obogaćujuća nadopuna, izraz

relacijskog mišljenja svjesnog da se vlastiti identitet pa i identitet svakog nositelja službe u Crkvi može graditi i izgraditi samo u komplementarnom odnosu s drugim, čuvajući evanđeoski primat drugoga. Sinodalno uvažavanje svakovrsnih profesionalnih i karizmatskih kompetencija članova naroda Božjeg ne samo da povećava vjerojatnost ispravnog čitanja znakova vremena i primjerenog odgovora na probleme ljudi/kršćana, već duh, praksa i mentalitet sinodalnosti omogućuju vjernicima iskustvo crkvene zajednice kao svoje duhovne domovine koja ih ozbiljno uvažava i u kojoj zajedno s drugima tragaju za zajedničkim odgovorima na pitanja kako živjeti Evanđelje danas.

Nesumnjivo velik teološki, duhovni i organizacijski trud koji nam najvjerojatnije predstoji, a iziskuje stvaranje sinodalnog mentaliteta i izgradnju najraznovrsnijih oblika sinodalne prakse, zasigurno je isplativ, jer bi ponovno probudio jednu, velikim dijelom u Crkvi umjetno oslabljenu pa i uspavanu, veliku saborsku temu, prevažnu za nastavak vitalnosti crkvene zajednice u njezinom povijesnom hodu. On bi time zacijelo pridonio smanjenju "tije apostazije" koja ugrožava budućnost Crkve. Postupno bi doveo do prevladavanja napetosti između dviju saborskih ekleziologija, koja još uvijek nije skladno teološki artikulirana i organizacijski djelotvorno metabolizirana u praksi: između zajedničarske ekleziologije naroda Božjeg i one usredotočene na kleričko-hijerarhijski moment.

Dakle, ne preostaje nam doli moliti i nadati se da će predstojeća opća sinoda biskupa posvijestiti sinodalnost kao jedan od zaista bitnih preduvjeta uspjeha svake nove evangelizacije.

Nikola Bižaca